

news-yust/2396-napriamy-formuvannia-antykoruptsiinoi-kultury-
икгаішкоЙо -8и8ріl8lуа.

5. Брус Т. М., Ковальов В. Г. Проблеми антикорупційної політики в Україні *Державне управління: удосконалення та розвиток* (Електронний журнал) № 3. 2016 иЯЬ: <http://www.dy.nayka.com.ua/?op=1&7=954>.

6. Тригубенко Г.В. Пріоритетні напрями подолання правового нігілізму в Україні. *Науковий вісник Херсонського державного університету*. 2015 Вип. 1. Т. 1.

Бурак Марія Василівна, старший науковий співробітник наукової лабораторії з проблем протидії злочинності Національної академії внутрішніх справ, кандидат юридичних наук;

Чеботар Оксана Сергіївна, науковий співробітник наукової лабораторії з проблем протидії злочинності Національної академії внутрішніх справ, кандидат економічних наук

КОРУПЦІЙНІ РИЗИКИ В ОСВІТНЬОМУ ПРОЦЕСІ: ШЛЯХИ МІНІМІЗАЦІЇ

Розвиток будь-якої держави неможливий без наявності значного людського ресурсу, який володіє сучасними знаннями та має суттєвий інтелектуальний потенціал. Тому формування високоосвіченого суспільства є однією із найважливіших функцій держави, яка реалізується шляхом створення системи закладів вищої освіти та відповідними умовами надання освітніх послуг.

Втім, однією із суттєвих перешкод на шляху здобуття якісної освіти є корупція. Вона слугує тим фактором, який утруднює можливість самореалізації талановитої молоді, демотивує молодих людей в особистому зростанні, культивує корупційну ідеологію, дискредитує цінність освіти, породжує у суспільстві зневіру до правового порядку держави [1].

У цьому контексті варто говорити про існування корупційних ризиків, що впливають на ефективність реалізації державної політики у сфері освіти, зокрема з питань забезпечення якості освіти, забезпечення якості освітньої діяльності тощо.

Ключовими причинами виникнення корупційних ризиків у вишах, на наш погляд, є: недоброчесність при виконанні посадових обов'язків; виникнення конфлікту інтересів; відсутність контролю з боку керівництва; наявність дискреційних повноважень; недосконалість антикорупційного законодавства, зокрема наявність дискусії щодо можливості застосування терміну «службова особа» до науково-

педагогічних працівників; неналежний рівень оплати праці викладацького складу, який не відповідає його фаховому рівню і статусу; невідповідність матеріальної бази організації освітнього процесу сучасним вимогам; деградація цінності освіти, за якої для окремих студентів важливо здобути виключно диплом без наміру оволодіти знаннями, професією; відсутність у деяких студентів бажання і наміру вчитися; неможливість раціонального поєднання студентами навчання з роботою за умов домінування у них прагнення заробляти кошти; відсутність належного рівня загальної правової культури; недобросовісність окремих педагогів, які вимагають неправомірну винагороду з метою покращення свого матеріального становища; відсутність дієвих засобів попередження корупції на рівні закладу вищої освіти; будівництво, утримання і ремонт (шахрайство під час проведення тендерів (неправомірна вигода, подарунки, фаворитизм), зговір між постачальниками, розкрадання, маніпулювання даними, дії в обхід процедури складання карти потреб навчального закладу, неправдиві поставки); розподіл обладнання, меблів, матеріалів - транспорт, підручники, харчування ін. (закупівля непотрібного обладнання, протизаконна перекачка матеріалів); акредитація навчальних закладів (шахрайство під час акредитації (фаворитизм, неправомірна вигода, подарунки); відчуття безкарності тощо [2].

Попри те, що в Україні вже сформовано інституційні засади правової та організаційної протидії корупційним виявам, корупція як неминучий наслідок, з одного боку, надмірного адміністрування, а з іншого - браку ефективного контролю та відповідальності перед державою, як і раніше, перешкоджає здійсненню соціальних перетворень і підвищенню ефективності національної освіти.

Відтак, реформа освіти є одним з найактуальніших для держави питань сьогодення і визначено головним пріоритетом держави відповідно до Стратегії сталого розвитку «Україна - 2020», схваленої Указом Президента України від 12 січня 2015 року № 5/2015 [3].

Стратегія передбачає, що однією із програм розвитку держави є вектор відповідальності - це забезпечення гарантій, що кожен громадянин, незалежно від раси, кольору шкіри, політичних, релігійних та інших переконань, статі, етнічного та соціального походження, майнового стану, місця проживання, мовних або інших ознак, матиме доступ до високоякісної освіти, системи охорони здоров'я та інших послуг в державному та приватному секторах. Відповідно вектор відповідальності передбачає реформу освіти.

Разом з тим, на виконання вимог законів України «Про запобігання корупції» та «Про засади державної антикорупційної політики в Україні (Антикорупційна стратегія) на 2014-2017 роки», рішення Національного агентства з питань запобігання корупції від 25 травня 2018 року №1000 «Про відмову в погодженні (непогодження) Антикорупційної програми Міністерства освіти і науки України на

2018 рік», Міністерством освіти і науки України від 25 червня 2018 року № 675, затверджено Антикорупційну програму Міністерства освіти і науки України на 2018 - 2020 роки [4].

Метою Антикорупційної програми МОН України є забезпечення дотримання вимог антикорупційного законодавства; реалізація заходів і заходів, визначених згаданими програмними антикорупційними актами; визначення корупціогенних ризиків та зменшення їхнього впливу на діяльність МОН України; створення ефективних механізмів запобігання корупції, конфлікту інтересів, порушенню етичних стандартів поведінки та забезпечення контролю за дотриманням правил щодо доброчесності особами, уповноваженими на виконання функцій держави або місцевого самоврядування; зниження рівня корупційних ризиків у роботі МОН України, закладах освіти, підприємствах, установах та організаціях, які надають послуги у сфері освіти або провадять іншу діяльність, що входять до сфери управління МОН України.

Більш того, з метою мінімізації корупційних ризиків в галузі освіти, відповідно до статті 19 Закону України «Про запобігання корупції», Методичних рекомендацій щодо підготовки антикорупційних програм органів влади, наказом Державної служби якості освіти України від 23 листопада 2018 року № 01-11/36, затверджено Антикорупційну програму Державної служби якості освіти України на 2018-2019 роки.

З огляду на вказане, вбачається, що для мінімізації корупційних ризиків в закладах вищої освіти, необхідно активізувати зусилля усіх учасників освітнього процесу. Для цього, слід втілити наступні заходи:

з боку адміністрації - персоналізувати відповідальність за стан профілактичної антикорупційної діяльності шляхом визначення конкретної уповноваженої особи з питань запобігання корупції; запровадження та дотримання академічної доброчесності та етики; розробити чітку програму і план заходів протидії корупції; організувати навчальні тренінги для викладачів та студентів з вивченням основ законодавства про запобігання корупції; створення каналів комунікації, по яких студенти могли б, в тому числі і в анонімному режимі, повідомляти по факти корупції; забезпечити підвищення навиків управління, звітності, проведення моніторингу і аудиту, які є основними вимогами для боротьби з корупцією в освіті;

зі сторони науково-педагогічних працівників - запровадити форми контролю за рівнем знань студентів, які б виключали людський чинник і суб'єктивізм; посилення контролю за відвідуванням студентів і виконання ними навчальної програми; стимулювати високий рівень успішності студентів шляхом відзначення кращих з них; розробити і запровадити спецкурс, в рамках якого студенти були б поінформовані про їхні права і обов'язки та засади протидії корупції; ініціювати регулярні зустрічі з ректором, на яких обговорювати питання оптимізації навчального процесу та запобігання корупційним ризикам;

розглянути можливість забезпечити більш ефективним навчанням не тільки адміністративний персонал різних рівнів, а й інші зацікавлені сторони в системі, такі як батьківські комітети, профспілки та інші відповідні громадські об'єднання;

з боку студентської спільноти - ініціювати регулярні зустрічі з адміністрацією вишу щодо удосконалення освітнього процесу; створити орган студентського самоврядування, до компетенції якого входив би моніторинг корупційних ризиків; налагодити співпрацю з громадськими організаціями відповідного спрямування тощо.

Переконані, що запропонований перелік шляхів мінімізації корупційних ризиків в освітньому процесі дозволить підвищити ефективність реалізації державної політики у сфері освіти, зокрема з питань забезпечення якості освіти, забезпечення якості освітньої діяльності, здійснення державного нагляду (контролю) за закладами освіти щодо дотримання ними законодавства, у межах повноважень, передбачених законом та сприятиме зменшенню рівня корупції у даній сфері.

Список використаних джерел

1. Корупційні ризики в системі вищої освіти: иКБ: <http://lawnews.org.ua/koruptsijni-ryzyky-v-systemi-vyshhoyi-osvity>.
2. Стратегія протидії корупції у вищих навчальних закладах <https://vet.edu.ua/images/doc/AntuKorupcija/strategia.pdf>
3. Стратегія сталого розвитку «Україна - 2020»: Указ Президента України від 12 січ. 2015 р. № 5/2015. иКБ: <https://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/5/2015>.
4. Про затвердження Антикорупційної програми Міністерства освіти і науки України на 2018-2020 роки: наказ Міністерства освіти і науки України від 25 черв. 2018 р. № 675. иКБ: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v0675729-18>.

Бухтіярова Ірина Геннадіївна,

старший викладач кафедри публічного управління та адміністрування Національної академії внутрішніх справ, кандидат юридичних наук

ПРОТИДІЯ КОРУПЦІОГЕННИМ ФАКТОРАМ СУБ'ЄКТАМИ ПУБЛІЧНОГО АДМІНІСТРУВАННЯ СОЦІАЛЬНОЇ СФЕРИ

Корупціогенні фактори завдають значну частку збитків. Саме тому необхідно розглянути дану проблематику.

З метою подолання корупції Постановою Кабінету Міністрів України від 04 вересня 2013 року «Про Питання запобігання та виявлення корупції» [1] створено уповноважений підрозділ - Сектор з питань запобігання та виявлення корупції, який забезпечує підготовку та контроль за здійсненням заходів щодо запобігання корупції у соціальній сфері.